

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (6) – 2026

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Yusupov Shakir Xaitbayevich</i> AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA XORAZM SHAHARSOZLIK MADANIYATI TARAQQIYOTINING NATIJALARI	11-18
<i>Saparbaev Bunyod Khurrambek ogli</i> THE ART OF NEGOTIATION: KHIVA AND RUSSIA ENGAGEMENT UNDER MUHAMMAD RAHIMKHAN I (1806–1825)	19-28
<i>Tursunova Gavhar Begmurodovna</i> ROSSIYA IMPERIYASINING SIRDARYO VILOYATIGA AHOLINI KO'CHIRISHDA MAHALLIY AHOLINING QARSHILIK HARAKATLARI (1890–1916-YILLAR)	29-32
<i>Polvonov Kozimbek Naimovich, Baratov Otabek Aripovich</i> SHAHARLAR DEMOGRAFIYASI VA KLASSIFIKATSIYASIDAGI O'ZGARISHLAR (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	33-40
<i>Сагатовна Зиёдахон Бахтияровна</i> МИГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И ТУРЦИЕЙ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	41-45
<i>Saidboboyeva Gulzora Nematjonovna</i> STATISTIK NASHRLAR VA ADABIYOTLARDA TURKISTONNI ELEKTRLASHTIRISH MASALASI (XX ASRNING 20–50-YILLARI)	46-51
<i>Shamshidinov Baxriddin Sharobiddin o'g'li</i> FARG'ONA VODIYSI AHOLISINING ETNIK TARKIBI, ETNOSLARNING JOYLASHUVI VA ETNODEMOGRAFIK XUSUSIYATLARI (XIX ASR — XXI ASR BOSHLARI)	52-56

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Xudayberganov Dilshod Tuxtabayevich, Achilova Firuza Kurbanovna</i> MINTAQA IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR SOHASINI SAMARALI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	57-67
<i>Султанова Дина Файзрахмановна</i> НАУЧНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО МЕХАНИЗМА В ЭКОНОМИКЕ ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА	68-72
<i>Xushvaqtov Jasur Shuhrat o'g'li</i> KO'CHMAS MULKNI HAYOTIY SIKL YONDASHUVI ASOSIDA OMMAVIY BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	73-82
<i>Jabbarov Nurbek Atanazarovich</i> O'ZBEKISTON SANOATIGA ENERGIYA RESURSLARINING TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI	83-88

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Zaripova Hulkan Toxir qizi</i> O'ZBEKISTONDAGI TARIXIY-MADANIY JARAYONLARDA MARGINAL QATLAMLARNING O'RNI	89-95
---	-------

<i>Abdullayeva Saodat Nurillo qizi</i> PAZANDACHILIK MADANIYATI VA SALOMATLIK FALSAFASI: VOZEHNING “KONI LAZZAT XONI NE’MAT” ASARIDA TAOMLARNING TIZIMLASHTIRILISHI	96-99
<i>Rajabov Behruz Baxshillayevich</i> TINCHLIK VA HAMKORLIKNING FALSAFIY MOHIYATI HAMDA ZAMONAVIY JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI O’RNI.....	100-104
<i>Artigova Adolat Ataboyevna</i> MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIYNING “AL-KASHSHAF” ASARI VA UNING TARIXIY AHAMIYATI	105-109
<i>Umarova Feruza</i> MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHDA DIN VA DAVLAT MUNOSABATLARI TAHLILI	110-116
<i>Djalalova Nigora Xusanovna</i> IJTIMOIY-MADANIY TEXNOLOGIYALARNI O’RGANISHDA RAQAMLI ONG KONSEPSIYASI	117-120
<i>Ходжиметов Шахрух Русланбекович</i> ЭМИГРАЦИОННЫЕ И ИММИГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ ВЛИЯНИЕ НА СТАБИЛЬНОСТЬ ОБЩЕСТВА	121-124
<i>Islamova Gulzamon Madiyevna</i> JADIDLAR DAVRIDA TA’LIM TIZIMIDAGI ISLOHOTLARNING FALSAFIY ASOSLARI.....	125-130
<i>Uraqov Nodirbek Boboqulovich</i> HECI KONSEPSIYASI VA MAHDUMI A’ZAM MEROSI: BAG’RIKENGLIK, AKSIOLOGIK MUSHTARAKLIK, METODOLOGIK TAFOVUT, UMUMIY NUQTALAR VA FARQLAR HAMDA AGRAR TA’LIMDA INSONPARVARLIK G’OYALARINI INTEGRATSIYA QILISH MASALASI.....	131-136
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Baydjanova Iroda Abdullayevna</i> TARJIMADA HAZIL-MUTOYIBA KONSEPTINING SAQLANISHI MUAMMOLARI: “SHUM BOLA” ASARINING O’ZBEK, INGLIZ VA RUS TILLARIDAGI TARJIMALARI MISOLIDA	137-143
<i>Imomiddinova Nargiza</i> ASL XITOYCHA HARBIY TERMINLARNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI	144-154
<i>Sobirov Anvar Kuvandikovich</i> JONLI SO’ZLASHUV NUTQIDA SO’Z TARTIBINING LINGVOPOETIK VA LINGVOPRAGMATIK XUSUSIYATLARI	155-159
<i>Азизова Насиба Бахритдиновна</i> ЯЗЫКОВАЯ ЛИЧНОСТЬ КАК КУЛЬТУРНЫЙ КОНЦЕПТ: РЕКОНСТРУКЦИЯ ИДЕЙ АЛИШЕРА НАВАИ И ИХ РЕЛЕВАНТНОСТЬ ДЛЯ СОВРЕМЕННОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИИ.....	160-168
<i>Ishankulova Diyora Allovidinovna</i> UMAR XAYYOM SHE’RIYATINING G’OYAVIY-MAZMUNIIY MOHIYATI VA ULARNING TARJIMADAGI TALQINI	169-174

<i>Olimjon Jalilov Muxidinovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK EPOSARIDA LINGVISTIK MODELLARNING QIYOSIY XUSUSIYATLARI	175-178
<i>Achilova Zuxra Qurbonovna</i> "MALLA SAVDOGAR" DOSTONI VARIANTLARIDA BAXSHIYONA JANG POLOTNOSI VA PEYZAJ ESKIZLARI	179-184
<i>Orazgalieva Ayjamal Marat qizi</i> SYNONYMIC AND PRAGMATIC VERBALISATION OF CHILD/BALA IN ENGLISH AND KARAKALPAK LEXICOGRAPHY	185-192
<i>Babayeva Irada Sabirovna</i> LINGUOCULTUROLOGICAL APPROACH TO THE STUDY OF EMPATHIC COMMUNICATION	193-198
<i>Тоштемурова Фарангиз Шухратовна</i> РАЗВИТИЕ СЛОВАРНОГО СОСТАВА СОВРЕМЕННОГО РУССКОГО ЯЗЫКА И РОЛЬ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ В ЕГО ОБОГАЩЕНИИ	199-202

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Utemuratova Sapargul Shamshetovna</i> EKOLOGIYA SOHASIDAGI JINOYATLARDA MAXSUS SUBYEKT TUSHUNCHASI VA MANSABDOR SHAXSLARNING JINOIY JAVOBGARLIGI	203-207
<i>Qilichev Xayrulla Mamatovich</i> FUQAROLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARINING DAVLAT XUSUSIY SHERIKLIK BITIMIDA ISHTIROK ETISHINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	208-217
<i>Бурханова Шийрин Жамшитовна</i> ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПРАВОВАЯ ПОЛИТИКА И НОРМОТВОРЧЕСТВО: ВЗАИМОСВЯЗЬ И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ	218-223
<i>Akayeva Marapat Abduhalikovna</i> GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHDA HUQUQIY SIYOSAT: O'ZBEKISTON TAJRIBASINING TAHLILI.....	224-232
<i>Chuboyeva Ozodaxon Quvonbekovna</i> XOTIN-QIZLARNING JAMIYAT IJTIMOIIY-SIYOSIY HAYOTIDAGI O'RNI	233-240
<i>Хидоятлов Бахтиер Батырович, Парахатова Шахноза Ерназаровна</i> ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ЗНАНИЙ В ПОЛУЧЕНИИ ОБРАЗЦОВ ДЛЯ ЭКСПЕРТНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ	241-250
<i>Dadaboyeva Jumagul Anvarovna, Habibullayev Muhammadrajab Obidjonov</i> JAHON HAMJAMIYATINING GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHGA QARATAYOTGAN E'TIBORI	251-256
<i>Абдулжаппоров Шахбоз Музаффар ўғли</i> МОБИЛЬНОЕ БАНКОВСКОЕ МОШЕННИЧЕСТВО: УГРОЗЫ, МЕХАНИЗМЫ СОВЕРШЕНИЯ И КОМПЛЕКСНЫЕ МЕРЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ	257-267
<i>Nasridinov Yigitali Borataliyevich</i> XOTIN-QIZLARNI TAZYIQ VA ZO'RAVONLIKDAN HIMOYA QILISH SOHASIDA DAVLAT SIYOSATI VA HUQUQIY ASOSLAR	268-276

<i>Mirzakarimova Dilafruz Doniyorjon qizi</i> SUN'IIY INTELLEKT YORDAMIDA KIBERHUUJUMLARNI ANIQLASH VA OLDINI OLISH	277-281
<i>Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTON KAPITAL BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA SUKUK INSTRUMENTLARINING INSTITUTSIONAL ROLI	282-289
<i>Нодирбекова Дилдона Абдумалик кизи</i> КОНСТИТУЦИОННЫЕ ОСНОВЫ ПРАВА НА ДОСТУП К ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ И ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ АДМИНИСТРАТИВНОЙ ПРАКТИКИ	290-297
<i>Ahmadjonov Sultonbek Shukurillo o'g'li</i> QALBAKI PUL, AKSIZ MARKASI YOKI QIMMATLI QOG'OZLAR YASASH VA ULARNI O'TKAZISH JINOYATINING AYRIM JINOIY-HUQUQIY JIHATLARI	298-307
<i>Отлубаева Айгуль Бахрамовна</i> КЛАССИФИКАЦИЯ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ С ОПЫТОМ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	308-316
<i>Mukimbayev Otabek Sattarovich</i> GUVOHNING MAQOMINI HUQUQIY HIMOYALASHDA KONSEPTUAL YONDASHUVLAR.....	317-324
<i>Yakubov Mirzaxid Turabayevich</i> NORMATIV-HUQUQIY HUUJATLAR IJROSINI TA'MINLASHNING XORIJIY MODELLARI VA MILLIY AMALIYOT UCHUN XULOSALAR	325-333
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i> RAQAMLI TA'LIMDA KREATIV KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK TALABLARI.....	334-338
<i>Raxmatullaev Dilmurod Raxmatullayevich</i> PROFESSIONAL TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA BO'LAJAK MUTAXASSISLARINING KASBIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA STRATEGIK YONDASHUVNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	339-348
<i>Yusupova Kamola Nuriddinovna</i> NEYROPEDAGOGIKA TA'LIM TIZIMINING YANGI ILMIY TARMOG'I SIFATIDA.....	349-353
<i>Umurzoqov Baxtiyor Boxodirovich</i> ZAMONAVIY SHAROITDA HARBIY KADRLAR BOSHQARUVI TIZIMI SAMARADORLIGINING ILMIY-AMALIY ASOSLARI.....	354-358
<i>Qobilova Nilufar Xudoyshukurovna, Xujamova Dilobar Berdiyrovna</i> OLIY PEDAGOGIK TA'LIM MUASSASALARIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING SHAXSIY VA KASBIY KONGRUENTLIGINI LOYIHAVIY YONDASHUV ASOSIDA RIVOJLANTIRISH MAZMUNI.....	359-366
<i>Xaitbayeva Durdona Zokirjon qizi</i> SUN'IIY INTELLEKT ASOSIDAGI ADAPTIV RAQAMLI TA'LIM TIZIMINI LOYIHALASHNING NAZARIY-METODIK ASOSLARI	367-371

<i>Исмаилов Шухрат Абдусоат угли, Инназаров Маджид Амонович</i> МЕХАНИЗМЫ ВНЕДРЕНИЯ МОДЕЛИ ФИНАНСИРОВАНИЯ, ОСНОВАННОГО НА РЕЗУЛЬТАТАХ (PERFORMANCE-BASED FUNDING), В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ РУКОВОДЯЩИХ КАДРОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ	372-378
<i>Rakhmatova Madina Abdumumin kizi</i> IMPLEMENTATION OF PROGRAMS FOR AUTOMATIC DETECTION AND CORRECTION OF GRAMMATICAL ERRORS IN ENGLISH WRITING.....	379-384
<i>To'rayev Azamat Maqsudovich</i> TALABALARNING ILMIY-TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA BO'SH VAQTNI TASHKIL ETISHNING RAQAMLI METODIKASI	385-390
<i>Mahmudova Farangiz Qurbonboy qizi</i> STUDENTS' ATTITUDES TOWARD AI USE IN ENGLISH LANGUAGE LEARNING: HELP OR HINDRANCE?	391-399
<i>Burxonova Muxlisa Murtoz qizi</i> O'QISH SAVODXONLIGI DARSLIKLARIDAGI BADIY MATNLARNI O'QITISH ORQALI O'QUVCHILARDA 4K KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH	400-404

Received: 16 February 2026

Accepted: 01 March 2026

Published: 15 March 2026

Article / Original Paper

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF A STRATEGIC APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF THE PROFESSIONAL EDUCATION SYSTEM AND THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF FUTURE SPECIALISTS

Rakhmatullaev Dilmurod Rakhmatullaevich

Associate Professor, Andijan Branch of Turon University,
Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Abstract. This article examines the content of reforms being implemented in the professional education system, their role in improving the quality and effectiveness of education, and the scientific, theoretical, and practical significance of a strategic approach to managing modern educational institutions. In particular, the main objectives of strategic management in the context of modernization of the professional education system are substantiated, including its role in ensuring the effective organization of the educational process, training competitive specialists, and promoting the sustainable development of educational institutions. Furthermore, the essence and content of the pedagogical strategy of professional educational institutions, its structural components, goals, and objectives, as well as its conceptual foundations aimed at the long-term development of the educational process, are systematically analyzed. The article also scientifically substantiates the necessity of developing and implementing pedagogical strategies in professional education institutions and highlights their importance in improving the quality of education, enhancing the effectiveness of pedagogical activities, and forming the professional competencies of future specialists. In addition, it is emphasized that the development of pedagogical strategy is an essential factor in ensuring the innovative development of professional education institutions, adapting them to the modern labor market requirements, and increasing the overall effectiveness of the educational process.

Keywords: strategy, strategic management, educational management, professional competence, innovative activity, pedagogical strategy, professional education system, strategic development, educational process management, pedagogical innovations, competitive specialist, educational effectiveness, modernization of education, management mechanisms, strategic planning of pedagogical activity.

PROFESSIONAL TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA BO'LAJAK MUTAXASSISLARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA STRATEGIK YONDASHUVNING KONSEPTUAL ASOSLARI

Raxmatullaev Dilmurod Raxmatullayevich

Turon universiteti, Andijon filiali dotsenti,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya. Mazkur maqolada professional ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarning mazmuni, ularning ta'lim sifati va samaradorligini oshirishdagi o'rni hamda zamonaviy ta'lim muassasalarini boshqarishda strategik yondashuvning ahamiyati ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan yoritib berilgan. Xususan, professional ta'lim tizimini modernizatsiya qilish sharoitida strategik boshqaruvning asosiy vazifalari, uning ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash hamda ta'lim muassasalarining barqaror rivojlanishini ta'minlashdagi o'rni asoslab berilgan. Shuningdek, professional ta'lim muassasasining pedagogik strategiyasi tushunchasining mazmun-mohiyati, uning tarkibiy komponentlari, maqsad va vazifalari hamda ta'lim jarayonini uzoq muddatli rivojlantirishga yo'naltirilgan konseptual asoslari tizimli ravishda tahlil qilingan. Maqolada professional ta'lim muassasalarida pedagogik strategiyani ishlab chiqish va uni amaliyotga joriy etishning zaruriyati, bu jarayonning ta'lim sifati, pedagogik faoliyat samaradorligi hamda bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishdagi ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Shu

bilan birga, pedagogik strategiyani ishlab chiqish professional ta'lim muassasalarining innovatsion rivojlanishini ta'minlash, zamonaviy mehnat bozori talablariga moslashish hamda ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishning muhim omili ekanligi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: strategiya, strategik boshqaruv, ta'lim menejmenti, kasbiy kompetensiya, innovatsion faoliyat, pedagogik strategiya, professional ta'lim tizimi, strategik rivojlanish, ta'lim jarayonini boshqarish, pedagogik innovatsiyalar, raqobatbardosh mutaxassis, ta'lim samaradorligi, ta'limni modernizatsiya qilish, boshqaruv mexanizmlari, pedagogik faoliyatni strategik rejalashtirish.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6I3Y2026N49>

Kirish. Zamonaviy globallashuv va iqtisodiy raqobat kuchayib borayotgan sharoitda professional ta'lim tizimini rivojlantirish hamda mehnat bozori talablariga mos raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi, ishlab chiqarish jarayonlarining modernizatsiyasi va innovatsion texnologiyalarning keng joriy etilishi professional ta'lim tizimini boshqarishda yangi yondashuvlarni qo'llash zaruratini yuzaga keltirmoqda. Shu nuqtai nazardan, professional ta'lim muassasalarini boshqarishda strategik yondashuvni qo'llash, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, pedagogik faoliyatni tizimli rivojlantirish hamda mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mamlakatimizda professional ta'lim tizimini isloh qilish, uni xalqaro standartlar asosida rivojlantirish hamda ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, professional ta'lim dasturlarini xalqaro ta'lim standartlari bilan uyg'unlashtirish, Milliy kvalifikatsiya tizimini joriy etish hamda ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish orqali zamonaviy kasbiy kompetensiyalarga ega mutaxassislarni tayyorlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu esa professional ta'lim muassasalarini boshqarishda strategik yondashuvni qo'llash, pedagogik strategiyalarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etish zaruratini yuzaga keltiradi.

Strategik yondashuv professional ta'lim muassasalarining uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlash, mavjud resurslardan samarali foydalanish, ta'lim sifatini oshirish hamda bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning muhim vositasi hisoblanadi. Shu bois, professional ta'lim tizimini rivojlantirish va mutaxassislarni tayyorlash jarayonida strategik boshqaruvning konseptual asoslarini ilmiy jihatdan tadqiq etish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlili. Professional ta'lim tizimini rivojlantirish va strategik boshqaruv masalalari ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan o'rganilgan. Jumladan, R.X. Djuraev va S.T. Turg'unov ta'lim muassasalarini boshqarishda menejmentning nazariy asoslarini tahlil qilib, strategik boshqaruv ta'lim muassasalarining samarali faoliyat yuritishini ta'minlovchi muhim omil ekanligini ta'kidlaydilar. Ularning fikriga ko'ra, ta'lim muassasalarini boshqarishda strategik rejalashtirish, boshqaruv qarorlarini ilmiy asosda qabul qilish va pedagogik faoliyatni tizimli tashkil etish ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, Sh. Kurbonov va E. Seytxalilov ta'lim sifatini boshqarish masalalarini o'rganib, ta'lim muassasalarini rivojlantirishda strategik boshqaruv muhim ahamiyat kasb etishini ilmiy asoslab berganlar. Ularning ta'kidlashicha, ta'lim sifatini oshirish uchun ta'lim muassasalarida strategik rejalashtirish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish hamda ta'lim jarayonini tizimli tashkil etish zarur.

B.B. Ergashev professional ta'lim tizimida raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash strategiyalarini o'rganib, mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda

strategik yondashuv muhim o'rin tutishini asoslab bergan. Shuningdek, u professional ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish orqali ta'lim samaradorligini oshirish mumkinligini ta'kidlaydi.

D.A. Novikov pedagogik tadqiqotlarda strategik yondashuvni qo'llashning metodologik asoslarini ishlab chiqib, ta'lim jarayonini ilmiy asosda tashkil etish va boshqarish ta'lim sifatini oshirishning muhim sharti ekanligini ko'rsatadi. N.P. Kovalenko esa shaxsning kasbiy rivojlanishi va muvaffaqiyatga erishishida strategik rejalashtirish muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi.

Tahlil qilingan ilmiy manbalar shuni ko'rsatadiki, professional ta'lim tizimida strategik boshqaruv va pedagogik strategiyani ishlab chiqish masalalari ilmiy jihatdan o'rganilgan bo'lsa-da, professional ta'lim muassasalarida pedagogik strategiyani ishlab chiqishning konseptual asoslari va uning mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'rni yetarli darajada kompleks tadqiq etilmagan. Shu bois, ushbu yo'nalishda ilmiy tadqiqotlar olib borish dolzarb hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot professional ta'lim tizimini rivojlantirish va bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda strategik yondashuvning konseptual asoslarini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot jarayonida umumilmiy va maxsus pedagogik tadqiqot metodlaridan kompleks foydalanildi.

Tadqiqotning nazariy asosini professional ta'lim tizimini boshqarish, strategik boshqaruv, pedagogik strategiya va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga oid ilmiy manbalar, pedagogik konsepsiyalar hamda normativ-huquqiy hujjatlar tashkil etdi. Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, tizimlashtirish, umumlashtirish va taqqoslash metodlari yordamida professional ta'lim tizimida strategik boshqaruvning nazariy asoslari o'rganildi.

Empirik tadqiqot metodlari sifatida pedagogik kuzatish, suhbat, pedagogik tahlil va taqqoslash metodlaridan foydalanildi. Ushbu metodlar orqali professional ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvni tashkil etish holati, pedagogik strategiyalarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etish jarayonlari o'rganildi.

Shuningdek, tizimli yondashuv asosida professional ta'lim tizimi yaxlit pedagogik tizim sifatida tahlil qilindi. Kompetensiyaviy yondashuv asosida esa bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish jarayonida strategik boshqaruvning o'rni va ahamiyati aniqlashtirildi.

Tahlil va natijalar. Bugungi kunda jahon bozori kon'yunkturasining keskin o'zgarishi, globallashtirish jarayonlarining jadallashuvi hamda xalqaro miqyosda raqobatning tobora kuchayib borishi davlatimizni barqaror va jadal rivojlantirish uchun mutlaqo yangi yondashuvlar, innovatsion tamoyillar va samarali boshqaruv mexanizmlarini ishlab chiqish hamda amaliyotga joriy etishni taqozo etmoqda. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda davlatning raqobatbardoshligini ta'minlash, iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va barqaror rivojlanishni ta'minlash ko'p jihatdan malakali, raqobatbardosh hamda yuqori kasbiy kompetensiyalarga ega mutaxassislarni tayyorlash darajasiga bog'liqdir. Shu nuqtai nazardan, professional ta'lim tizimini zamonaviy talablar asosida rivojlantirish va uni samarali boshqarish muhim strategik vazifa hisoblanadi.

Mamlakatimizda zamonaviy ta'lim tendensiyalari asosida professional ta'lim tizimini isloh qilish, uning mazmunini modernizatsiya qilish va ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan, professional ta'lim dasturlarini

YUNESKO tashkiloti tomonidan qabul qilingan ta'limning xalqaro standart tasniflagichi (MSKO) darajalari bilan uyg'unlashtirish, shuningdek, o'quv jarayoniga Milliy kvalifikatsiya tizimini to'laqonli joriy etish orqali ta'lim tizimining xalqaro standartlarga mosligini ta'minlash zarurati yuzaga kelmoqda. Bu esa professional ta'lim tizimini boshqarishda yangi yondashuvlarni qo'llash, ta'lim muassasalarining istiqbolli rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish hamda boshqaruv jarayonini ilmiy asosda tashkil etishni talab etadi. Shu bilan birga, ta'lim sohasidagi o'zgarishlar boshqaruv tizimining mazmuni va tuzilmasiga ham bevosita ta'sir ko'rsatib, uni takomillashtirish va rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini aniqlash zaruratini yuzaga keltiradi.

Mazkur jarayon ta'lim sohasidagi davlat siyosatining asosiy tamoyillariga tayangan holda, ta'limni boshqarish organlari faoliyatini muvofiqlashtirish, ta'lim muassasalari faoliyatini samarali tashkil etish hamda ta'lim sifatini oshirishda muhim omil sifatida xizmat qiladi. Ayniqsa, zamonaviy sharoitda professional ta'lim muassasalarini boshqarishda strategik yondashuvni qo'llash alohida ahamiyat kasb etadi. Strategiyani ishlab chiqish va uni amaliyotga samarali tatbiq etish professional ta'lim muassasalari rahbarlarining kasbiy kompetensiyasi va boshqaruv madaniyatiga qo'yiladigan asosiy talablardan biri hisoblanadi.

Professional ta'lim muassasalari rahbarlarining funksional vazifalari orasida ta'lim muassasasining uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan strategiyani ishlab chiqish, uni amalga oshirishning samarali mexanizmlarini belgilash hamda strategik maqsadlarga erishish uchun zarur bo'lgan taktik chora-tadbirlarni to'g'ri tashkil etish muhim o'rin tutadi. Mukammal ishlab chiqilgan strategiya ta'lim muassasasining samarali faoliyat yuritishini ta'minlash, mavjud resurslardan oqilona foydalanish, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish hamda ta'lim muassasasining barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bois, strategiyani ishlab chiqish va uni amaliyotga izchil tatbiq etish samarali boshqaruv tizimining muhim sharti hisoblanadi.

Pedagogik amaliyotda uzoq vaqt davomida "strategiya" tushunchasiga yetarli darajada e'tibor qaratilmagan bo'lsa-da, XX asrning 90-yillaridan boshlab ushbu tushuncha psixologiya va falsafa fanlarida keng qo'llanila boshladi. Xususan, strategiya shaxsning o'zini o'zi anglash, o'z faoliyatini rejalashtirish, uzoq muddatli maqsadlarni belgilash, hayotiy pozitsiyasini aniqlash hamda istiqbolli rivojlanish yo'nalishlarini belgilash jarayonlarida muhim vosita sifatida qo'llanildi. Pedagogika fanida esa strategiya tushunchasining nazariy asoslari, mazmuni va mohiyati yetarli darajada o'rganilmagan. Vatanimiz olimlari tomonidan olib borilgan pedagogik tadqiqotlarni tahlil qilish natijalari shuni ko'rsatadiki, pedagogik strategiya tushunchasining mazmuni, maqsadi va ilmiy asoslari yetarli darajada tizimli ravishda o'rganilmagan hamda ushbu tushunchaning pedagogik jarayondagi o'rni to'liq yoritilmagan.

Shu bois, mazkur tadqiqotda "pedagogik strategiya" tushunchasining mazmunini ilmiy asosda o'rganish, uning nazariy va amaliy jihatlarini aniqlash hamda professional ta'lim tizimida qo'llash imkoniyatlarini tahlil qilish muhim vazifa sifatida belgilandi. Ushbu jarayonda strategiya tushunchasining mazmunini aniqlash alohida ahamiyat kasb etadi. Ilmiy manbalarda strategiya tushunchasi zarur natijaga erishish uchun nostandart sharoitlarda ishlab chiqiladigan, bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan harakatlar tizimi sifatida talqin etiladi [2]. Mazkur yondashuv strategiyaning asosiy mazmunini, ya'ni uzoq muddatli maqsadga erishishga qaratilgan tizimli, izchil va ilmiy asoslangan faoliyat modeli ekanligini ifodalaydi.

Strategiya tushunchasi ilmiy adabiyotlarda istiqbolli rivojlanishni ta'minlashga qaratilgan tizimli va uzoq muddatli boshqaruv kategoriyasi sifatida talqin etiladi. Xususan, strategiya batafsil ishlab chiqilgan harakatlarning izchil va bosqichma-bosqich amalga oshirilishi orqali istiqbolli maqsadlarga erishish yoki rejalashtirilgan natijalarga yetishishni ta'minlovchi uzoq muddatli reja sifatida ta'riflanadi [3]. Mazkur yondashuv strategiyani asosiy mazmunini, ya'ni maqsadga erishishga yo'naltirilgan aniq rejalashtirilgan, tizimli va izchil faoliyat modeli ekanligini ifodalaydi. Zamonaviy boshqaruv nazariyasi va amaliyotida strategiya tushunchasi keng qo'llanilib, u tashkilot, korxona yoki muassasa faoliyatini samarali tashkil etish, istiqbolli rivojlanish yo'nalishlarini oldindan belgilash, mavjud resurslardan oqilona foydalanish hamda boshqaruv jarayonini tizimli ravishda tashkil etishning muhim vositasi sifatida qaraladi. Shu bilan birga, strategiya faoliyatni oldindan rejalashtirish, ustuvor vazifalarni aniqlash, maqsadga erishish mexanizmlarini belgilash hamda kutilayotgan natijalarni prognoz qilish va nazorat qilish imkonini beruvchi boshqaruv vositasi sifatida ham keng qo'llanilmoqda [1]. Ushbu jihatdan strategiya nafaqat uzoq muddatli rivojlanish rejasini, balki boshqaruvning konseptual asoslarini ham ifodalaydi. Strategiya, shuningdek, maqsadga erishish jarayonini samarali boshqarish san'ati sifatida ham tavsiflanadi. U tashkilot faoliyatining ustuvor yo'nalishlarini aniqlash, mavjud muammolarni tahlil qilish, tegishli boshqaruv qarorlarini qabul qilish hamda ushbu qarorlarni amalga oshirishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqishni nazarda tutadi. Shu ma'noda strategiya tashkilot yoki muassasa faoliyatining rivojlanish istiqbolini belgilovchi, boshqaruv jarayonining uzluksizligi va izchilligini ta'minlovchi hamda maqsadga erishishning ilmiy asoslangan modelini ifodalovchi muhim boshqaruv kategoriyasi hisoblanadi.

Umummenejment nazariyasida strategiya tushunchasiga berilgan ilmiy tavsiflar va konseptual yondashuvlarga asoslanib, uni ta'lim muassasasini boshqarish jarayoni bilan uzviy bog'liqlikda tahlil qilish muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Mazkur yondashuv strategiyani ta'lim muassasasining barqaror rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan kompleks boshqaruv vositasi sifatida talqin etish imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, strategiya, avvalo, ta'lim muassasasining oldiga qo'yilgan uzoq muddatli maqsad va vazifalarga erishishni ta'minlovchi muhim boshqaruv vositasi hisoblanadi. Strategiya ta'lim muassasasining istiqbolli rivojlanish yo'nalishlarini belgilash, mavjud resurslardan samarali foydalanish hamda ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi tizimli boshqaruv modeli sifatida namoyon bo'ladi.

Ta'lim muassasasini boshqarish nuqtai nazaridan strategiya birinchi navbatda yakuniy natijaga erishishni ta'minlovchi muhim vosita hisoblanadi. U ta'lim muassasasining barcha faoliyat yo'nalishlarini yagona maqsad sari yo'naltirish, pedagogik, tashkiliy, boshqaruv va innovatsion jarayonlarni o'zaro integratsiyalash hamda ularning izchilligini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, strategiya ta'lim muassasasining umumiy faoliyatini yaxlit tizim sifatida rivojlantirishga imkon berib, uning barcha tarkibiy qismlari, jumladan, o'quv jarayoni, pedagogik faoliyat, boshqaruv tizimi va moddiy-texnik bazasining o'zaro uyg'un rivojlanishini ta'minlaydi.

Strategiya ta'lim muassasasining uzoq muddatli rivojlanish istiqbolini belgilovchi keng qamrovli ish rejasi sifatida ham tavsiflanadi. U ta'lim muassasasining joriy va istiqbolli faoliyatini rejalashtirish, ustuvor vazifalarni aniqlash hamda ta'lim jarayonini tizimli ravishda tashkil etish imkonini beradi. Shu bilan birga, strategiya ta'lim muassasasining barcha ish

rejalarini yagona tizimga birlashtiruvchi, ularning o'zaro uyg'unligini ta'minlovchi muhim boshqaruv mexanizmi hisoblanadi. Bu esa ta'lim muassasasining rivojlanish jarayonida resurslardan samarali foydalanish, boshqaruv qarorlarini ilmiy asosda qabul qilish hamda pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Strategiya, shuningdek, ta'lim muassasasining mavjud resurslarini oqilona taqsimlash, ularni samarali muvofiqlashtirish hamda qo'yilgan maqsadlarga erishishga qaratilgan uzoq muddatli harakatlarning umumlashgan modeli sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu jihatdan strategiya ta'lim muassasasining rivojlanish yo'nalishlarini belgilovchi, uning barqaror faoliyat yuritishini ta'minlovchi hamda boshqaruv jarayonining izchilligini ta'minlovchi konseptual asos vazifasini bajaradi.

Strategiya innovatsion rivojlanishning muhim omili sifatida ham alohida ahamiyatga ega. U pedagogik jarayon samaradorligini oshirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish, ta'lim sifatini takomillashtirish hamda boshqaruv faoliyatini modernizatsiya qilish uchun zarur bo'lgan innovatsion mexanizmlarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish imkonini beradi. Shu bilan birga, strategiya ta'lim muassasasining istiqbolli rivojlanish yo'nalishlarini ilmiy asosda tahlil qilish, rivojlanish imkoniyatlarini aniqlash hamda raqobat muhitida ustunlikka erishish uchun zarur bo'lgan konseptual yondashuvlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Strategiya ta'lim muassasasining umumiy faoliyatini, jumladan, moliyaviy, tashkiliy va pedagogik jarayonlarini kompleks nazorat qilish, ularning samaradorligini baholash hamda rivojlanish istiqbollari belgilash imkonini beruvchi keng qamrovli boshqaruv tizimi sifatida ham tavsiflanadi. Shu nuqtai nazardan, strategiya ta'lim muassasasining barqaror rivojlanishini ta'minlash, ta'lim sifatini oshirish hamda raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiluvchi muhim boshqaruv kategoriyasi hisoblanadi.

Ta'lim muassasasini samarali boshqarish ko'p jihatdan uning rahbari tomonidan ishlab chiqilgan strategiyaning ilmiy asoslanganligi, real sharoitlarga mosligi hamda uni amaliyotga izchil va samarali tatbiq etish darajasiga bog'liqdir. Strategiyani ishlab chiqish va uni amalga oshirish boshqaruv jarayonining o'zaro uzviy bog'liq bo'lgan muhim bosqichlari hisoblanadi. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ayrim ta'lim muassasalari rahbarlari puxta ishlab chiqilgan, nazariy jihatdan asoslangan strategiyaga ega bo'lsalar-da, uni amaliy faoliyatga to'laqonli joriy etish uchun zarur bo'lgan tashkiliy, metodik va boshqaruv mexanizmlarini yetarli darajada qo'llay olmaydilar. Bunday holatlarda strategiya konseptual hujjat sifatida mavjud bo'lsa-da, uning amaliy samaradorligi past darajada qoladi. Buning asosiy sababi rahbar-xodimlarda strategiyani amalga oshirishga doir taktik bilim, amaliy ko'nikma va boshqaruv malakalarining yetarli darajada shakllanmaganligi bilan izohlanadi.

Boshqa holatlarda esa ayrim ta'lim muassasalari rahbarlari tomonidan ishlab chiqilgan strategiya nisbatan soddaroq yoki o'rtacha darajada bo'lishiga qaramasdan, uni amaliyotga izchil va samarali joriy etish orqali ijobiy natijalarga erishilmoqda. Ushbu holat strategiyani amalga oshirish jarayonida rahbarning boshqaruv kompetensiyasi, tashkiliy qobiliyati, mavjud resurslardan samarali foydalanish mahorati hamda jamoani strategik maqsadlarga yo'naltirish qobiliyati muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, strategiyani ishlab chiqishda ta'lim muassasasining ichki va tashqi muhitini, uning kuchli va zaif tomonlarini, mavjud imkoniyatlar va rivojlanishga tahdid soluvchi omillarni chuqur tahlil qilish zarur. Aks

holda, strategiya amaliyotdan uzilib qolgan, real sharoitlarga mos kelmaydigan hujjatga aylanishi mumkin.

Mazkur holatlar strategik boshqaruv kompetensiyasining ta'lim muassasasi rahbari faoliyatida muhim o'rin tutishini yana bir bor tasdiqlaydi. Strategik boshqaruvga doir kompetentlik rahbardan ta'lim muassasasining istiqbolli rivojlanish maqsadlarini aniq belgilash, ushbu maqsadlarni aniq boshqaruv vazifalariga aylantirish, ularni amalga oshirish mexanizmlarini ishlab chiqish hamda kutilayotgan natijalarni oldindan prognoz qilishni talab etadi. Shu bilan birga, strategik boshqaruv jarayonida barcha tarkibiy qismlarning o'zaro aloqadorligi, ya'ni strategik maqsadlar, vazifalar, resurslar, amalga oshirish mexanizmlari va kutilayotgan natijalar o'rtasidagi tizimli bog'liqlikni hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa strategik boshqaruvni ta'lim muassasasining barqaror rivojlanishini ta'minlovchi kompleks boshqaruv jarayoni sifatida tavsiflash imkonini beradi.

Shuningdek, pedagogik strategiyaning o'ziga xos xususiyatlaridan biri uning natijalari qisqa muddatda emas, balki uzoq muddatli istiqbolda namoyon bo'lishi bilan tavsiflanadi. Ishlab chiqarish jarayonlaridan farqli ravishda, pedagogik strategiyaning samaradorligi darhol sezilmaydi, chunki ta'lim jarayoni murakkab, ko'p bosqichli va uzoq muddatli rivojlanish jarayonini o'z ichiga oladi. Pedagogik strategiyaning muvaffaqiyati ko'p jihatdan boshqaruv subyektlarining strategik maqsadlarga yo'naltirilganligi, pedagogik jamoaning strategik vazifalarni anglab yetganligi, moddiy-texnik bazaning yetarli darajada ta'minlanganligi, shuningdek, vaqt va makon omillarining to'g'ri hisobga olinganligiga bog'liqdir. Shu sababli pedagogik strategiyani ishlab chiqish va amalga oshirish jarayonida tizimli yondashuvni qo'llash, mavjud resurslarni samarali boshqarish hamda pedagogik jarayonni ilmiy asosda tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Professional ta'lim tizimida pedagogik strategiyaning mohiyatini aniqlash jarayoni uning nazariy asoslari, maqsadlari va amaliy vazifalarini chuqur tahlil qilishni talab etadi. Pedagogik strategiya professional ta'lim tizimining istiqbolli rivojlanishini ta'minlash, o'quvchilarni zamonaviy mehnat bozori talablariga mos raqobatbardosh mutaxassislar sifatida tayyorlash hamda ularning kasbiy kompetensiyalarini tizimli ravishda rivojlantirishga qaratilgan kompleks pedagogik faoliyat modeli hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, pedagogik strategiyaning asosiy nazariy jihatlaridan biri o'quvchilarda kasbiy kompetensiyani shakllantirish va rivojlantirishning strategik maqsadini aniq belgilashdan iborat. Bu jarayon bitiruvchilarning ishga joylashish imkoniyatlarini kengaytirish, ularning mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshirish hamda mavjud ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarda samarali kasbiy faoliyat yuritishlariga imkon yaratishga xizmat qiladi.

Kasbiy faoliyatga tayyorgarlikni rivojlantirishning strategik maqsadi o'quvchilarning zamonaviy raqobat muhitida yosh mutaxassis sifatida barqaror faoliyat yurita olishlari, o'z kasbiy o'rnini topishlari hamda o'zlarida noyob kasbiy va shaxsiy kompetensiyalarni shakllantirish orqali raqobatbardosh ustunliklarga ega bo'lishlarini ta'minlashga qaratilgan. Bu esa o'quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki amaliy ko'nikmalarini, mustaqil fikrlash qobiliyatini, kasbiy moslashuvchanligini hamda kasbiy faoliyatga tayyorgarlik darajasini oshirishni nazarda tutadi. Shu bilan birga, pedagogik strategiyaning muhim tarkibiy qismlaridan biri o'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonini takomillashtirishga qaratilgan taktik vazifalarni aniqlash va amalga oshirishdan iborat. Ushbu taktik vazifalar o'quvchilarning kasbiy kompetensiyasining barcha komponentlarini, jumladan, kasbiy bilim,

amaliy ko'nikma, malaka, kasbiy motivatsiya va kasbiy tafakkurni shakllantirishga qaratilgan pedagogik shart-sharoitlarni yaratish hamda ularni izchil rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Bunda pedagogik qo'llab-quvvatlash, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash, innovatsion o'qitish metodlaridan foydalanish hamda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy ta'lim amaliyotida turli xil pedagogik strategiyalar mavjud bo'lib, ularning har biri ta'lim muassasasining maqsad va vazifalariga, mavjud shart-sharoitlariga hamda strategik rivojlanish yo'nalishlariga mos ravishda qo'llaniladi. Shu sababli, pedagogik strategiyani amalga oshirish jarayonida tanlangan tarkibiy komponentlar, shakllar, usullar va vositalar strategik maqsadga erishish uchun yetarli darajada asoslangan bo'lishi lozim. Pedagogik strategiyani samaradorligi ko'p jihatdan uning ilmiy asoslanganligi, amaliyotga mosligi hamda ta'lim jarayonining barcha tarkibiy qismlarini o'zaro uyg'unlashtira olish darajasiga bog'liqdir.

Professional ta'lim muassasasi rahbari zimmasiga pedagogik strategiyani ishlab chiqish, uni amaliyotga joriy etish hamda ta'lim muassasasining barqaror rivojlanishini ta'minlash kabi muhim vazifalar yuklatiladi. Ta'lim muassasasi rahbari strategik boshqaruv jarayonida turli xil murakkab va kutilmagan vaziyatlarga moslasha olish, mavjud muammolarni samarali hal etish hamda konstruktiv, muhofaza va destruktiv strategiyalar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash kompetensiyasiga ega bo'lishi zarur. Bu esa ta'lim muassasasining rivojlanish istiqbollarini aniqlash, pedagogik jarayon samaradorligini oshirish hamda ta'lim muassasasining raqobatbardoshligini ta'minlash imkonini beradi.

Ilmiy tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, ta'lim muassasalarini samarali boshqarish va ta'lim sifatini oshirishda strategik yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Jumladan, R.H. Jo'raev va S. Turg'unovlarning fikriga ko'ra, ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonini takomillashtirish, ta'lim oldiga qo'yilgan vazifalarni zamonaviy talablar darajasida amalga oshirish hamda ta'lim samaradorligini oshirish uchun maxsus, funksional, mujassamlashtirilgan va diversifikatsiyalashgan strategiyalarni qo'llash zarur [1]. Ushbu strategiyalar ta'lim muassasasining barcha faoliyat yo'nalishlarini kompleks rivojlantirish, pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish hamda professional ta'lim tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Strategik boshqaruv ta'lim muassasasining uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan muhim boshqaruv jarayoni bo'lib, u muassasaning strategik maqsadlariga erishish yo'lida mavjud imkoniyatlar, resurslar va pedagogik jamoaning umumiy manfaatlarini o'zaro uyg'unlashtirishni nazarda tutadi. Strategik boshqaruv ta'lim muassasasining rivojlanish istiqbollarini ilmiy asosda belgilash, ustuvor yo'nalishlarni aniqlash hamda ushbu yo'nalishlar bo'yicha uzoq muddatli dasturlar, reja va loyihalarni ishlab chiqish va amalga oshirish orqali boshqaruv jarayonini tizimli tashkil etishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, strategik boshqaruv ta'lim muassasasida boshqaruv madaniyatining yuqori darajada shakllanishini ta'minlaydi, innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish, pedagogik jarayonni modernizatsiya qilish hamda ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan keng ko'lamli innovatsion dasturlarni amalga oshirish imkonini yaratadi.

Professional ta'lim tizimida pedagogik strategiyani samarali amalga oshirish uchun uning asosiy yo'nalishlarini aniq belgilash muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagogik strategiyani amalga oshirish jarayonida uchta asosiy strategik yo'nalishni ajratib ko'rsatish mumkin.

Birinchi yoʻnalish oʻquvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonining dasturiy va metodik taʼminotini takomillashtirish orqali ularning professional bilim, koʻnikma va malakalarini shakllantirishga qaratilgan. Ushbu yoʻnalish doirasida oʻquvchilarda mavjud bilim va koʻnikmalar yetishmasligini bartaraf etish, zamonaviy kasbiy faoliyat talablariga mos kompetensiyalarni rivojlantirish hamda ularning mehnat faoliyatiga tayyorgarlik darajasini oshirish muhim vazifa hisoblanadi. Professional taʼlimni modernizatsiya qilish sharoitida pedagogik strategiyaning ushbu yoʻnalishi oʻquvchilarda raqobatbardoshlikni taʼminlovchi shaxsiy va kasbiy sifatlarni shakllantirish, nazariy bilimlar va amaliy koʻnikmalar oʻrtasidagi uzviy bogʻliqlikni taʼminlash hamda oʻquvchilarning zamonaviy mehnat sharoitlariga moslashuvchanligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ushbu yoʻnalish yosh mutaxassislarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishini oʻzaro uygʻunlashtirish, ularning oʻz kasbiy faoliyatini anglash va samarali amalga oshirish qobiliyatini rivojlantirish imkonini beradi.

Ikkinchi yoʻnalish oʻquvchilarning shaxsiy rivojlanishini psixologik va pedagogik jihatdan qoʻllab-quvvatlash hamda ularning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish uchun zarur pedagogik shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan. Ushbu yoʻnalish doirasida taʼlim jarayonini shaxsga yoʻnaltirilgan yondashuv asosida tashkil etish, oʻquvchilarning individual xususiyatlari, qobiliyatlari va kasbiy qiziqishlarini hisobga olgan holda taʼlim-tarbiya jarayonini amalga oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagogik strategiyaning mazkur yoʻnalishi oʻquvchilarda mustaqil fikrlash, oʻz faoliyatini tahlil qilish, oʻz taʼlim natijalari uchun masʼuliyatni his qilish hamda kasbiy faoliyatga ongli ravishda yondashish kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu orqali oʻquvchilarning kasbiy rivojlanishi uchun qulay pedagogik muhit yaratiladi hamda ularning shaxsiy va kasbiy salohiyatini toʻliq namoyon etish imkoniyati taʼminlanadi.

Uchinchi yoʻnalish professional taʼlim muassasalari bitiruvchilarining kasbiy rivojlanishi va ularning kasb martabasini shakllantirishga koʻmaklashishga qaratilgan. Ushbu yoʻnalish bitiruvchilarning kasbiy kompetensiyalarini strategik rejalashtirish, ularning mehnat bozorida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishini taʼminlash hamda kasbiy faoliyatda barqaror oʻrin egallashiga yordam berishni nazarda tutadi. Mazkur jarayonni samarali tashkil etish uchun mehnat bozori talablarini tizimli tahlil qilish, ish beruvchilar bilan samarali hamkorlik aloqalarini yoʻlga qoʻyish hamda taʼlim xizmatlari bozorining imkoniyatlarini hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu asosda professional taʼlim muassasalari va ish beruvchilar oʻrtasida samarali hamkorlik tizimi shakllantiriladi, bu esa bitiruvchilarning ish bilan taʼminlanish darajasini oshirish, ularning kasbiy faoliyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvini taʼminlash hamda professional taʼlim tizimining umumiy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatdiki, professional taʼlim tizimini rivojlantirish va raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash jarayonida strategik yondashuv muhim pedagogik va boshqaruv omili hisoblanadi. Strategik boshqaruv professional taʼlim muassasalarining uzoq muddatli rivojlanishini taʼminlash, taʼlim jarayonining samaradorligini oshirish hamda mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish imkonini beradi.

Professional taʼlim muassasalarida pedagogik strategiyaning ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish taʼlim sifatini oshirish, pedagogik faoliyat samaradorligini taʼminlash hamda boʻlajak mutaxassislarning zamonaviy mehnat bozori talablariga mos kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, strategik boshqaruv taʼlim

muassasalarining innovatsion rivojlanishini ta'minlash, mavjud resurslardan samarali foydalanish hamda ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, professional ta'lim tizimida strategik yondashuvni qo'llash ta'lim muassasalarining barqaror rivojlanishini ta'minlash, pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish hamda raqobatbardosh, zamonaviy kasbiy kompetensiyalarga ega mutaxassislarni tayyorlashning muhim sharti hisoblanadi. Shu bois, professional ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvni takomillashtirish, pedagogik strategiyalarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etish professional ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Djuraev R.X., Turg'unov S.T. Umumiy o'rta ta'lim muassalarini boshqarishda menejmentning asosiy tushunchalari. - T.: Fan, 2006. - B.119.
2. Kurbonov Sh, Seytxalilov E. Ta'lim sifatini boshkarish. T.: Turon-Iqbol, 2006. – 542 b.
3. Ergashev B.B. Professional ta'lim tizimida raqobatbardosh bitiruvchilarni shakllantirish strategiyalari // Xalq ta'limi vazirligining ilmiy-metodik jurnali. - Toshkent. 2021. № 3. - B.6-8.
4. Ergashev B.B. Professional ta'lim bitiruvchilarining ish beruvchi tashkilotlar bilan hamkorligini rivojlantirishning pedagogik asoslari // TDPU ilmiy axborotlari – Toshkent. 2021. № 5. - B. 90-96.
5. Новиков Д.А. Статистические методы в педагогических исследованиях (типовые случаи). - М.: МЗ-Пресс, 2004. - 67 С.
6. Кейнс Д.М. Предмет и метод политической экономии. Монография. Москва.: Директ-Медиа, 2012. – 279 С.
7. Коваленко Н.П. Психология успеха. / Коваленко Н.П. - СПб.: Издательский дом "Нева"; М.: "ОЛМА-ПРЕСС Образование", 2003. - 160 С.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (6) – 2026

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).